

ناتنی خود بود.^۷

ویژگی‌هایی چون فرزندی خلیفه اول^۸، خواهری عایشه همسر پیامبر ﷺ^۹، همسری زبیر بن عوام^{۱۰}، مادری عبدالله بن زبیر شخصیت مؤثر در رویدادهای گوناگون پس از رحلت پیامبر ﷺ در مدینه، عراق و به ویژه مکه^{۱۱}، برای وی نقشی بسزا در تحولات سیاسی پدید آورد. از لحاظ فرهنگی، روایتگر بودنش از رویدادهای گوناگون آغاز اسلام^{۱۲} و پیوند نسبی وی با راویانی مهم چون عروة بن زبیر و عبدالله بن زبیر و نیز نزدیکی او با خواهرش عایشه و دیگر راویان خاندان زبیر، از نکات درخور توجه است. این جایگاه او، اعتبار برخی از فضیلت‌ها و برتری‌های وی را که گاه همین راویان گزارش کرده‌اند و سپس در کتاب‌های صحابه‌نگاری^{۱۳}، نسب‌نگاری^{۱۴}، حدیثی^{۱۵}، رجالی^{۱۶} و تاریخی^{۱۷} ثبت شده‌اند، با تردید مواجه می‌سازد.

۷. امتاع الاسماع، ج ۶ ص ۱۴۱.

۸. السیرة النبویه، ج ۴ ص ۱۰۶۲.

۹. المبسوط، ج ۴ ص ۱۵۹.

۱۰. الامامة و السياسة، ج ۲ ص ۲۷.

۱۱. الامامة و السياسة، ج ۲ ص ۲۷.

۱۲. الطبقات، ج ۸ ص ۲۴۹.

۱۳. الطبقات، ج ۸ ص ۲۴۹.

۱۴. انساب الاشراف، ج ۱ ص ۲۶۰.

۱۵. صحیح البخاری، ج ۴ ص ۱۳، ۲۵۸.

۱۶. طبقات المحدثین، ج ۱ ص ۱۹۸.

۱۷. تاریخ طبری، ج ۲ ص ۱۱۹.

الاصول: المحقق الحلی (م. ۶۷۶ ق.)، به کوشش رضوی، آل البيت ﷺ، ۱۴۰۳ ق؛ المغنی: عبدالله بن قدامه (م. ۲۰ ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه؛ مواهب الجلیل: الحطاب الرعینی (م. ۹۵۴ ق.)، به کوشش زکریا عمیرات، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۶ ق؛ المهذب فی فقه الامام الشافعی: ابراهیم بن علی الشیرازی (م. ۴۷۶ ق.)، به کوشش الزحیلی، دمشق، دار العلم - الدار الشامیه، ۱۴۲۲ ق؛ نهج الحق و کشف الصدق: العلامة الحلی (م. ۷۲۶ ق.)، به کوشش الحسنی الارموی، قم، دار الهجرة، ۱۴۰۷ ق؛ الهدایه: الصدوق (م. ۳۸۱ ق.)، قم، مؤسسه الامام الهادی ﷺ، ۱۴۱۸ ق.

حمیدرضا خراسانی

اسماء بنت ابوبکر: از زنان صحابی

دارای نقش در تحولات مکه

اسماء با ازدواج ابوبکر خلیفه اول، از بنی‌تیم^۱ و قیله / قتیله دختر عبدالعزیز از بنی‌عامر بن لؤی^۲ دو تیره از قریش^۳ حدود ۱۴ سال پیش از بعثت زاده شد.^۴ او خواهر تنی عبدالله^۵ و ۱۰ سال بزرگ‌تر از عایشه^۶ خواهر

۱. السیرة النبویه، ج ۴ ص ۱۰۶۲.

۲. انساب الاشراف، ج ۱۰ ص ۹۹.

۳. الطبقات، ج ۸ ص ۲۴۹.

۴. عمدة القاری، ج ۲ ص ۹۳.

۵. الطبقات، ج ۸ ص ۲۴۹.

۶. تاریخ الاسلام، ج ۵ ص ۳۵۴.

◀ **اسماء در دوره پیامبر ﷺ:** اسماء از نخستین صحابه پیامبر ﷺ و بیعت کنندگان^۱ و هفدهمین مسلمان^۲ به شمار آمده است که معمولاً با لقب «ذات النطاقین» (صاحب دو کمر بند) از او یاد می‌شود.^۳ به گزارشی، شهرت او به این لقب از آن رو است که در زمان پنهان شدن سه روزه رسول خدا ﷺ در غار ثور، او از پنهان گاه پیامبر ﷺ آگاه بود^۴ و ابوجهل او را به سبب افشا نکردن آن، تنبیه کرد.^۵

او در این رخداد، وظیفه رساندن غذا به پیامبر ﷺ و پدرش ابوبکر را بر عهده داشت و بدین منظور، کمر بند خود را دو پاره کرد و با یک قسمت آن کمر خود و با قسمت دیگر غذای رسول خدا ﷺ را بست. برخی چنین نقشی را برای وی در نبرد بدر^۶ دانسته و شهرت یافتن او به این لقب را به نص پیامبر ﷺ^۷ یا شهرت^۸ بر شمرده‌اند. بعدها زیریان از این لقب، در رویدادهای گوناگون سیاسی، به ویژه دوران حکومت فرزندش

عبدالله (حک: ۶۴-۷۳ق.)^۹ و نیز در رویارویی با بنی هاشم بهره می‌گرفتند.^{۱۰} در برابر، گاه امویان از این لقب به عنوان کاستی یاد می‌کردند.^{۱۱}

او اندکی پیش از هجرت، با زبیر بن عوام* ازدواج کرد^{۱۲} که حاصل آن فرزندانى همچون عبدالله، عروه، مصعب، عاصم، منذر و أم الحسن بودند^{۱۳} که در تحولات سیاسى و فرهنگى سده اول ق. تأثیرى بسزا داشتند. اندکی پس از تولد عروه^{۱۴}، در حدود سال ۲۳ق. بر اثر سختگیری‌های زبیر^{۱۵} یا ستیز زبیر با فرزندش عبدالله^{۱۶} اسماء از او جدا شد.^{۱۷} تاریخ‌نگاران برای او همسری دیگر یاد نکرده‌اند.

درباره تولد عبدالله گفته‌اند: اسماء درحالی از مکه به مدینه هجرت کرد که عبدالله را باردار بود^{۱۸} و پس از سکونت در سُنج در فاصله سه میلی مدینه و محل سکونت ابوبکر^{۱۹}

۱. الطبقات، ج ۸، ص ۲۴۹.

۲. الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۷۸۲.

۳. المصنف، ابن ابی شیبیه، ج ۸، ص ۴۵۵؛ صحیح البخاری، ج ۴، ص ۲۵۶؛ ج ۷، ص ۳۹.

۴. العثمانیه، ص ۳۱؛ انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰۷.

۵. السیره النبویه، ج ۲، ص ۳۳۷؛ تاریخ طبری، ج ۲، ص ۱۰۴.

۶. الامامة و السیاسة، ج ۲، ص ۵۱.

۷. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰۷.

۸. المصنف، الصغانی، ج ۵، ص ۳۸۸؛ مسند احمد، ج ۶، ص ۳۴۶.

۹. الاستیعاب، ج ۳، ص ۹۰۶.

۱۰. شرح نهج البلاغه، ج ۹، ص ۳۲۶.

۱۱. المصنف، ابن ابی شیبیه، ج ۶، ص ۱۸۲.

۱۲. الطبقات، ج ۸، ص ۲۴۹-۲۵۰؛ الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۷۸۲.

۱۳. المعارف، ص ۲۲۱.

۱۴. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۳.

۱۵. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۱.

۱۶. اسد الغابه، ج ۵، ص ۳۹۲.

۱۷. المعارف، ص ۱۷۳.

۱۸. مسند ابن راهویه، ج ۵، ص ۱۲۲؛ الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۷۸۲.

۱۹. الاصابه، ج ۴، ص ۷۹.

منابع تاریخی آمده هنگامی که قتيله، مادر مطلقه و غیر مسلمان وی، همراه هدیه‌ای قصد ورود به خانه او را داشت، او به دلیل مشرک بودن مادرش، اجازه ورود به وی نداد و هدیه‌اش را نپذیرفت.^{۱۰} در این جا آیه ﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (ممتحنه/۶۰، ۸) نازل شده و کار اسماء را نکوهش کرد. همچنین آیه ۲۷۲ بقره/۲ ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ درباره برخورد او با مادر و مادر بزرگش در عمره القضاء* دانسته شده است.^{۱۱}

◀ **اسماء پس از دوره پیامبر ﷺ:**
گزارش‌های این دوره پیوستگی زمانی ندارند. نخستین گزارش‌های مربوط به او از حضور وی همراه همسرش زبیر در نبرد یرموک به سال ۱۳ق.^{۱۲} و اختصاص ۱۰۰۰ درهم برای او در نظام طبقاتی بیت المال در دوره عمر سخن گفته است.^{۱۳} کمتر می‌توان به گزارشی از رویکردهای سیاسی او تا حکومت فرزندش

یا قبا^۱ فرزندش را به دنیا آورد. پیامبر ﷺ فرزند او را عبدالله نام نهاد^۲ و ابوبکر وی را بر روی دست در شهر می‌گرداند.^۳ عبدالله بن زبیر*، نخستین زاده مهاجران در مدینه بود.^۴

اسماء در دوره رسول خدا ﷺ در مدینه نزدیک خانه خواهرش عایشه سکونت داشت.^۵ گزارش‌های گوناگون درباره این دوره از زندگانی وی در منابع یافت می‌شود. در گزارشی، از همراهی او با شوهرش در حمل محصولات زمین زراعی زبیر به مدینه سخن به میان آمده است. این زمین در فاصله حدود ۱۴ کیلومتری مدینه قرار داشت و پیامبر ﷺ آن را به اقطاع* (واگذار کردن قطعه زمینی در برابر خدمت یا کاری) به زبیر داده بود.^۶ نیز آورده‌اند که وی از یک بیماری به دست پیامبر ﷺ شفا یافت.^۷ او بیماران را با آب چاه «بُضَاعَه»* واقع در محله بنی ساعده، غسل می‌داد و برایشان شفا طلب می‌کرد.^۸ این چاه را پیامبر ﷺ متبرک کرده بود.^۹ در شماری از

۱. اسد الغابه، ج ۵، ص ۳۹۲؛ الاصابه، ج ۸، ص ۱۳.

۲. مسند ابن راهویه، ج ۵، ص ۱۲۱.

۳. طبقات المحدثین، ج ۱، ص ۱۹۹؛ اسد الغابه، ج ۳، ص ۱۶۱.

۴. تاریخ طبری، ج ۲، ص ۱۱۹؛ العثمانيه، ص ۲۲۴.

۵. تاریخ المدینه، ج ۱، ص ۲۴۳.

۶. تاریخ المدینه، ج ۱، ص ۲۵۰؛ الاصابه، ج ۸، ص ۱۳.

۷. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۱.

۸. انساب الاشراف، ج ۲، ص ۲۰۲؛ معجم البلدان، ج ۱، ص ۴۴۲-۴۴۳.

۹. انساب الاشراف، ج ۲، ص ۲۰۲؛ معجم البلدان، ج ۱، ص ۴۴۲-۴۴۳.

۱۰. مسند ابن راهویه، ج ۵، ص ۱۱۷؛ المعجم الكبير، ج ۲۴، ص ۸۵-

۸۶؛ جامع البيان، ج ۱۴، ص ۸۳-۸۴.

۱۱. مجمع البيان، ج ۲، ص ۶۶۳؛ كشف الاسرار، ج ۱، ص ۷۴۲.

۱۲. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۳.

۱۳. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۳.

عبدالله دست یافت. برخی منابع بر حضور وی در نبرد جمل تأکید کرده‌اند.^۱ حضور او همراه عایشه در این نبرد، از رویکردهای خطاکارانه وی دانسته می‌شود که برخی از آن به کفر تعبیر کرده‌اند.^۲ این رویکرد را فرزندش عبدالله نیز دنبال کرد.

از اسما در دوره زمامداری فرزندش بر مکه، در حالی که زنی سالخورده بود، به منزله حامی و مشاور^۳ او یاد شده است. وی تا واپسین لحظه عبدالله را بر پایداری در برابر سپاهیان عبدالملک بن مروان به فرماندهی حجاج بن یوسف ثقفی* حتی پس از یافتن امان، تشویق^۴ و برای پیروزی او دعا می‌کرد.^۵ پس از کشته شدن فرزندش درباره حقانیت او با حجاج ستیز نمود.^۶ عبدالملک پس از آگاهی از این خبر، فرمانده فاتح خود را سرزنش کرد و اسما را «دختر مرد صالح» نامید.^۷ در برابر حجاج علت اصلی لشکرکشی خود به مکه را اصرار اسما بر مقاومت قلمداد کرد.^۸ عبدالله در برابر مادرش در مسجدالحرام

کشته^۹ و مصلوب شد. جسد عبدالله تنها به خواسته او پایین آورده شد و اسما، خود، به تغسیل و تکفین فرزندش همت گماشت.^{۱۰} اسما که از نابینایی رنج می‌برد^{۱۱}، چند روز پس از کشته شدن فرزندش، در ۱۰۰ سالگی، در جمادی‌الاولی سال ۷۳ق. در مکه درگذشت.^{۱۲} وی تنها بازمانده از زنان مهاجر شمرده می‌شد.^{۱۳} از مدفن او آگاهی در دست نیست.

◀ **اسماء و حرمین:** در منابع اهل سنت تا ۵۶ حدیث نبوی از اسما در حوزه‌های فقهی، کلامی، اخلاقی و تاریخی یاد شده است. در این میان، روایت‌های فقهی و تاریخی مرتبط با حرمین و رویدادهای آغاز اسلام، از شمار بیشتر برخوردارند. در یکی از این حدیث‌ها، وی از فرمان رسول خدا ﷺ برای متعه حج در حجة الوداع خبر داده است.^{۱۴} این روایت پشتوانه گروهی از صحابه قرار گرفت که به جواز متعه حج باور داشتند.^{۱۵} از دیگر گزارش‌هایی که او را با تاریخ حرمین پیوند می‌دهند، عبارتند از:

۹. تاریخ الاسلام، ج ۵، ص ۳۵۸-۳۵۹.
۱۰. المعرفة و التاريخ، ج ۱، ص ۲۲۴.
۱۱. تاریخ الاسلام، ج ۵، ص ۳۵۳.
۱۲. الامامة و السياسة، ج ۲، ص ۳۹.
۱۳. تاریخ الاسلام، ج ۵، ص ۳۵۳.
۱۴. مروج الذهب، ج ۳، ص ۸۲.
۱۵. مروج الذهب، ج ۳، ص ۸۲.

۱. الجمل، ص ۱۳۰.

۲. کشف المراد، ص ۴۲۳.

۳. الامامة و السياسة، ج ۲، ص ۳۹؛ الفتوح، ج ۶، ص ۳۳۹.

۴. تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۲۶۷؛ مروج الذهب، ج ۳، ص ۱۱۳.

۵. انساب الاشراف، ج ۷، ص ۱۲۳-۱۲۴.

۶. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۴؛ صحیح مسلم، ج ۷، ص ۱۹۱.

۷. انساب الاشراف، ج ۷، ص ۱۲۳-۱۲۴.

۸. الامامة و السياسة، ج ۲، ص ۵۱.

تغییرات چندان نپایید و ساختمان کعبه به سال ۷۳ ق. به دست حجاج به حالت نخست بازگشت.^۸

◀ منابع

اخبار مکه: الازرقی (م. ۲۴۸ ق.)، به کوشش رشدی الصالح، مکه، مکتبة الثقافة، ۱۴۰۳ ق؛ الاستیعاب: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ ق.)، به کوشش علی محمد، بیروت، دار الجیل، ۱۴۱۲ ق؛ اسد الغابه: ابن اثیر علی بن محمد الجزری (م. ۶۳۰ ق.)، بیروت، دار الکتب العربی؛ الاصابه: ابن حجر (م. ۸۵۲ ق.)، به کوشش علی محمد و دیگران، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ ق؛ الامامة و السیاسة: ابن قتیبه (م. ۲۷۶ ق.)، به کوشش طه محمد، الحلبی و شرکاه؛ امتاع الاسماع: المقریزی (م. ۸۴۵ ق.)، به کوشش محمد عبدالحمید، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۰ ق؛ انساب الاشراف: البلاذری (م. ۲۷۹ ق.)، به کوشش زکار و زرکلی، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۷ ق؛ البدایة و النهایه: ابن کثیر (م. ۷۷۴ ق.)، به کوشش علی شیری، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ ق؛ تاریخ الاسلام و وفیات المشاهیر: الذهبی (م. ۷۴۸ ق.)، به کوشش عمر عبدالسلام، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۱۰ ق؛ تاریخ طبری (تاریخ الامم و الملوک): الطبری (م. ۳۱۰ ق.)، به کوشش گروهی از علما، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۳ ق؛ تاریخ المدینة المنوره: ابن شتبه (م. ۲۶۲ ق.)، به کوشش شلتوت، قم، دار الفکر، ۱۴۱۰ ق؛ تاریخ یعقوبی: احمد بن یعقوب (م. ۲۹۲ ق.)، بیروت، دار صادر؛ جامع البیان: الطبری (م. ۳۱۰ ق.)، به کوشش صدقی جمیل، بیروت، دار الفکر،

حضور وی در فتح مکه^۱، بهره‌گیری او از لباس رنگین در حال احرام^۲ و همراه داشتن خنجری هنگام خواب به علت فراگیر شدن دزدی در مدینه.^۳

مهم‌ترین نقش او در تحولات حرمین، در تغییر ساختمان کعبه در دوره زمامداری فرزندش عبدالله بر حجاز دیده می‌شود. پس از ویرانی کعبه* به دست سپاه یزید به فرماندهی حصین بن نمیر* به سال ۶۴ ق. عبدالله به پشتوانه حدیثی که مادرش از پیامبر ﷺ گزارش کرد، کوشید تا کعبه را همانند بنای حضرت ابراهیم ﷺ که به دست قریش به سال ۶۴ ق. از این رو، برای کعبه دو ورودی در ضلع شرقی بین رکن حجر و عراقی، و ضلع غربی بین رکن شامی و یمانی که مستجار در آن قرار دارد، فراهم کرد. همچنین کعبه را از سمت حجر اسماعیل، میان رکن عراقی و شامی، به اندازه ۳/۱۴ متر گسترش داد؛ زیرا قریش هنگام تجدید بنای آن به عللی چون کمبود مال حلال، از این قسمت کاسته بودند.^۷ این

۱. المغازی، ج ۲، ص ۸۲۴.

۲. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۳-۲۵۴.

۳. الطبقات، ج ۸، ص ۲۵۳.

۴. البدایة و النهایه، ج ۸، ص ۲۸۹.

۵. تاریخ طبری، ج ۴، ص ۴۸۳-۴۸۴.

۶. تاریخ طبری، ج ۴، ص ۴۸۳-۴۸۴.

۷. اخبار مکه، ج ۱، ص ۲۰۶.

۸. اخبار مکه، ج ۱، ص ۲۱۰-۲۱۱.

۱۴۱۵ق؛ **الجمال**: ضامن بن شدقم (م. ۱۰۸۲ق.)، به کوشش آل شیبی، المحقق، ۴۲۰ق؛ **السیرة النبویه**: ابن هشام (م. ۲۱۸/۲۱۳ق.)، به کوشش محمد محیی الدین، مصر، مكتبة محمد علی صبیح، ۱۳۸۳ق؛ **شرح نهج البلاغه**: ابن ابی‌الحدید (م. ۶۵۶ق.)، به کوشش محمد ابوالفضل، بیروت، دار احیاء الکتب العربیه، ۱۳۷۸ق؛ **صحیح البخاری**: البخاری (م. ۲۵۶ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۱ق؛ **صحیح مسلم**: مسلم (م. ۲۶۱ق.)، بیروت، دار الفکر؛ **الطبقات الكبرى**: ابن سعد (م. ۲۳۰ق.)، بیروت، دار صادر؛ **طبقات المحدثین باصبهان**: ابن حبان (م. ۳۶۹ق.)، به کوشش عبدالغفور، بیروت، الرساله، ۱۴۱۲ق؛ **العثمانیه**: الجاحظ (م. ۲۵۵ق.)، به کوشش عبدالسلام، مصر، دار الکتب العربی، ۱۳۷۴ق؛ **عمدة القاری**: العینی (م. ۸۵۵ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی؛ **الفتوح**: احمد بن اعثم (م. ۳۱۴ق.)، به کوشش علی شیری، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۱۱ق؛ **کشف الاسرار**: میبدی (م. ۵۲۰ق.)، به کوشش حکمت، تهران، امیر کبیر، ۱۳۷۱ش؛ **کشف المراد**: العلامة الحلی (م. ۷۲۶ق.)، به کوشش موسوی زنجانی، قم، شکوری، ۱۳۷۳ش؛ **المبسوط فی فقه الامامیه**: الطوسی (م. ۴۶۰ق.)، به کوشش بهبودی، تهران، المكتبة المرتضویه، ۱۳۸۷ق؛ **مجمع البیان**: الطبرسی (م. ۵۴۸ق.)، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۷۲ش؛ **مروج الذهب**: مسعودی (م. ۳۴۶ق.)، به کوشش اسعد داغر، قم، دار الهجرة، ۱۴۰۹ق؛ **مسند ابن راهویه**: اسحاق بن راهویه (م. ۲۳۸ق.)، به کوشش عبدالغفور، المدینة، مكتبة الايمان، ۱۴۱۲ق؛ **مسند احمد**: احمد بن حنبل (م. ۲۴۱ق.)، بیروت، دار صادر؛ **المصنف**: ابن ابی‌شبهه (م. ۳۲۵ق.)، به کوشش سعید اللحام، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ق؛

المصنف: عبدالرزاق الصنعانی (م. ۲۱۱ق.)، به کوشش حبیب الرحمن، المجلس العلمی؛ **المعارف**: ابن قتیبه (م. ۲۷۶ق.)، به کوشش ثروت عکاشه، قاهره، دار المعارف؛ **معجم البلدان**: یاقوت الحموی (م. ۶۲۶ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۳۹۹ق؛ **المعجم الكبير**: الطبرانی (م. ۳۶۰ق.)، به کوشش حمدي عبدالمجید، دار احیاء التراث العربی؛ **المعرفة و التاريخ**: الفسوی (م. ۲۷۷ق.)، به کوشش اکرم الامری، بیروت، الرساله، ۱۴۰۱ق؛ **المغازی**: الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونز، بیروت، اعلامی، ۱۴۰۹ق.

حامد قرائتی

اسماء بنت عمیس: از زنان صحابی،

همسر جعفر بن ابی‌طالب، از مهاجران به

حیثه و مدینه

اسماء دختر عمیس بن معد بن تیم خنعمی^۱ بود که با جعفر بن ابی‌طالب ازدواج کرد.^۲ آن دو از نخستین کسانی بودند که پیش از ورود پیامبر ﷺ به خانه ارقم، اسلام آوردند^۳ و به فرمان رسول خدا، در هجرت دوم به سال پنجم بعثت، رهسپار حیثه شدند.^۴ از این رو،

۱. الطبقات، ج ۳، ص ۱۲۶؛ تاریخ طبری، ج ۳، ص ۴۲۶.

۲. السیرة النبویه، ج ۱، ص ۲۵۷؛ اسد الغابه، ج ۶، ص ۲۵۳.

۳. الطبقات، ج ۸، ص ۲۱۹؛ سیر اعلام النبلاء، ج ۲، ص ۲۸۳.

۴. السیرة النبویه، ج ۱، ص ۳۲۳؛ الطبقات، ج ۴، ص ۲۵؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۲۸۳.